

Zmätky v pojmoch

V súvislosti s rodovou rovnosťou sa stretávame s viacerými pojmami, ktoré sa často používajú nesprávne, prípadne sa zamieňajú, akoby išlo o synonymá:

Rovnosť príležitostí (žien a mužov)¹

Rovnosť príležitostí je koncept, ktorý vychádza zo všeobecného vnímania ľudských práv. Zdôrazňuje rovnosť všetkých ľudí bez rozdielu pohlavia, rasy či etnicity, veku, zdravotného stavu, sociálneho postavenia a podobne.

Rovnosť príležitostí odkazuje na to, že nestačí len vyhlásiť rovnosť všetkých, treba tiež zabezpečiť podmienky, aby sa táto rovnosť dala aj reálne dosiahnuť. Každý človek musí mať rovnaké príležitosti pre napĺňanie svojich potrieb, ambícií a životných cieľov. Tam, kde nie sú zabezpečené rovnaké príležitosti, budú potrebné vyrovnávacie opatrenia.

Predstavte si, že niekto postaví nádhernú budovu, do ktorej pozve všetkých ľudí. Pred vstupom do budovy je krásne masívne schodisko s dokonalou výzdobou. Hoci je budova otvorená všetkým ľuďom a na pozvánke dokonca stojí, že je pre všetkých ľudí bez rozdiel pohlavia, veku, etnicity, rasy, zdravotného stavu atď., ľudia, ktorí nedokážu vystúpiť po schodisku, nemajú rovnakú šancu vstúpiť do budovy. Aby sme pre týchto ľudí zabezpečili rovnaké šance, musíme upraviť vstup do budovy. V minulosti sa takémuto opatreniu hovorilo **pozitívna diskriminácia**. Istí ľudia získali viac, ako iní. V našom prípade dostali z celkového balíka peňazí špeciálnu dotáciu, ktorá pre nich mala zabezpečiť prístup do budovy. Takýto názov v mnohých ľuďoch evokoval formu nespravodlivosti. Preto bol tento pojem nahradený výstižnejším pojmom **vyrovnávacie opatrenie**, ktoré podstatu takéhoto konania vyjadruje oveľa presnejšie.

Rovnosť príležitostí žien a mužov znamená rovnaké šance pre obe pohlavia, a to najmä na pracovnom trhu, vo vzdelávaní, v politickom a profesionálnom živote, ale aj v ďalších oblastiach. Bariéry, ktoré musia (hlavne) ženy prekonať, ktoré im bránia pri dosiahnutí rovnakých práv ako majú muži, vychádzajú predovšetkým zo spoločenských predsudkov a stereotypných predstáv o mužskosti a ženskosti - **rodových stereotypov**. Príkladom vyrovnávacieho opatrenia na trhu práce pre ľudí, ktorí sa starajú o rodinných príslušníkov je **zosúladovanie pracovného a rodinného života**. Starostlivosť o malé deti či iných príbuzných odkázaných na pomoc vykonávajú ešte vždy prevažne ženy. Rovnosť príležitostí však musíme zabezpečiť pre všetkých ľudí, ktorí sa starajú o blízkych. Bez ohľadu na ich etnicitu, vek atď. Nemá sa teda prihliadať len na pohlavie. Na Slovensku sú pritom okrem pohlavia najčastejším zdrojom porušovania rovnosti rasa, etnicita, vek a zdravotný stav.

Rovnosť medzi ženami a mužmi

Rovnosť príležitostí medzi ženami a mužmi je pojem, ktorý upozorňuje na tie bariéry, ktorým čelíme na základe svojej príslušnosti k pohlaviu. Nejde len o nedostatok rovnosti príležitostí na pracovnom trhu, v prístupe k vzdelaniu a vo vzdelávaní, ale aj o nerovnosti, ktoré sa prejavujú ako dôsledky rodovo stereotypných spoločenských konceptov - napríklad v odmeňovaní, v rodovej segregácii v zamestnaní, ale aj v delbe práce v domácnosti, či vo výchove dievčat a chlapcov. Rovnosť medzi ženami a mužmi je súčasťou rodovej rovnosti, predstavuje však len jednu časť z nej.

Rodová rovnosť

Rodová rovnosť je stav, keď rod nie je určujúcim prvkom v živote spoločnosti, keď rovnosť príležitostí žien a mužov, ale aj inštitúcie a jazyk nespôsobujú nerovnosti založené na nerovnocennom chápaní mužskosti a ženskosti, vrátane iných rodových identít - nielen de iure, ale hlavne de facto. Jarmila Filadelfiová (2006, s. 68) definuje rodovú rovnosť ako rovnakú viditeľnosť, rovnaké postavenie a rovnakú účasť žien a mužov vo všetkých sférach verejného aj súkromného života. Jej cieľom je presadzovať plnohodnotnú účasť žien a mužov v spoločnosti.

¹ Rovnosť príležitostí býva označovaná aj hovorovým výrazom rovnosť šanci.

Zároveň však poukazuje aj na potrebu vnímania rodovej rovnosti ako hodnoty, o ktorú sa opierame v procese presadzovania a naplňania ľudských práv. V tomto prípade je rodová rovnosť vnímaná ako „skutočnosť, že z pohľadu ľudských práv nie sú medzi ženami a mužmi žiadne špecifické rozdiely, ktoré by ospravedlňovali obmedzený prístup k plnému využívaniu práv jednotlivcami.“ (Filadelfiová 2009)

S konceptom rodovej rovnosti úzko súvisí pojem **rodovej spravodlivosti**, ktorý znamená „stav, keď ženy aj muži rovnako plnia sociálne funkcie a majú rovnaký prístup k zdrojom a výhodám nezávisle od príslušnosti k pohlaviu.“ (Filadelfiová, s.a.) Rodovo spravodlivé zaobchádzanie môže znamenať tak rovnaké zaobchádzanie, ako aj zaobchádzanie, ktoré je síce rozdielne, ale je porovnateľné z hľadiska práv, výhod, povinností a možností.

Požiadavka rodovej rovnosti však neznamená, že muži a ženy majú byť rovnakí . Ich rovnakosť sa vyžaduje v zmysle ich statusu, dôstojnosti a práv (Pilcher, Whelehan, 2004).